

สถาบันคลังสมองของชาติ

ระบบการผลิตข้าวของไทย: ทำไมต้องปฏิรูปและจะปฏิรูปอะไร อย่างไร?

การประชุมเวทีข้าวไทย ปี 2561 เรื่อง “การปฏิรูปข้าวและชาวนาไทย: ถึงเวลาหรือยัง”
วันที่ 21 ธันวาคม 2561 ณ ห้องประชุมสุธรรม อารีกุล อาคารสารนิเทศ 50 ปี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ

รศ.สมพร อิศวิลานนท์
สถาบันคลังสมองของชาติ

E-mail address: somporn@knit.or.th

หัวข้อการนำเสนอ

- 1. แรงกดดันจากสถานการณ์การค้าข้าวโลกและการส่งออกข้าวของไทย**
- 2. ความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูประบบการผลิตข้าวของไทย**
- 3. จะปฏิรูปอะไร และอย่างไรในระบบการผลิตข้าวไทย**

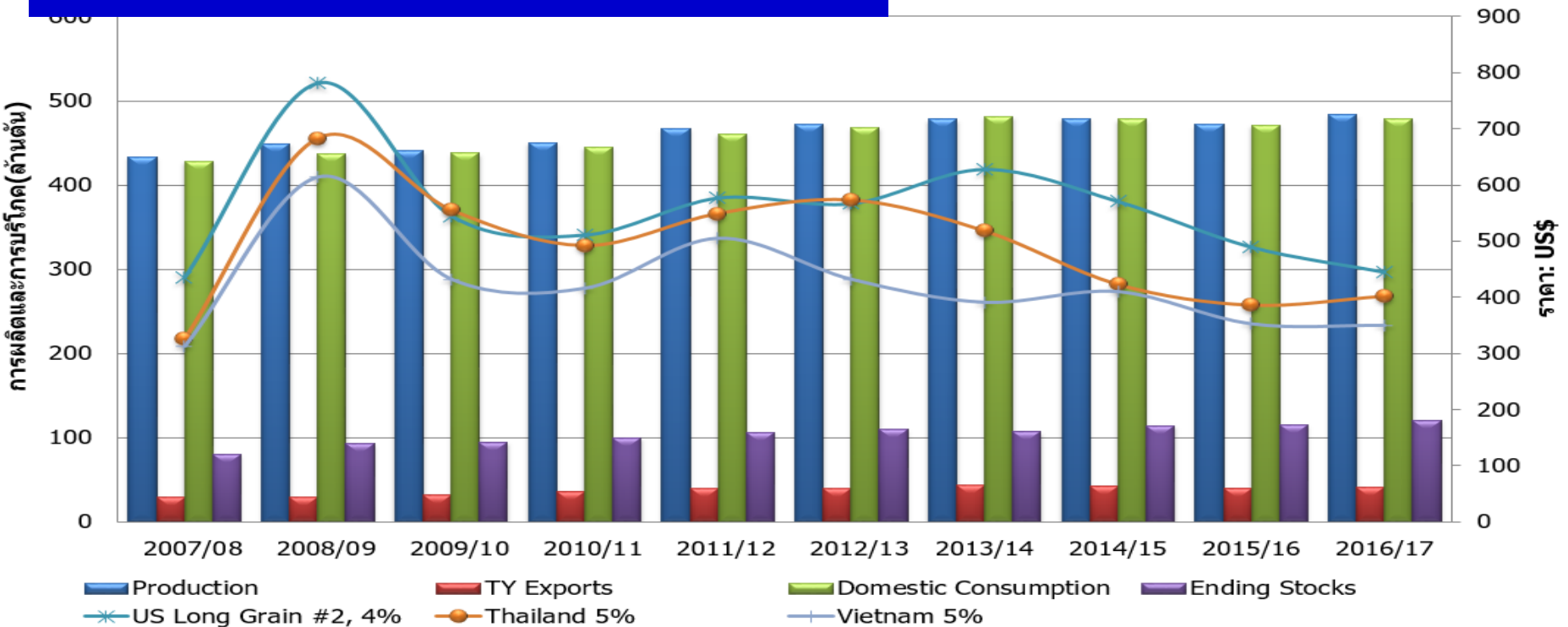

1. แรงกดดันจากสถานการณ์การค้าข้าวโลกและ การส่งออกข้าวของไทย

1.1 การค้าข้าวโลกมีการแข่งขันสูงและเป็นตลาดที่บาง

- ✓ การผลิตข้าวโลกมีประมาณ 431.2 ล้านตันข้าวสาร ในขณะที่ปริมาณการบริโภคมีประมาณ 402.6 ล้านตันข้าวสาร
- ✓ ตลาดการค้าข้าวโลกมีประมาณ 48 ล้านตัน หรือร้อยละ 9.84 ของปริมาณการผลิตข้าวสารของโลก

๑ การผลิต การบริโภค การส่งออกและสต็อกของข้าวโลก

ที่มา: Grain: World Markets and Trade, various issues

1.2 การผลิตข้าวโลกยังมีข้าวส่วนเกินอยู่มาก

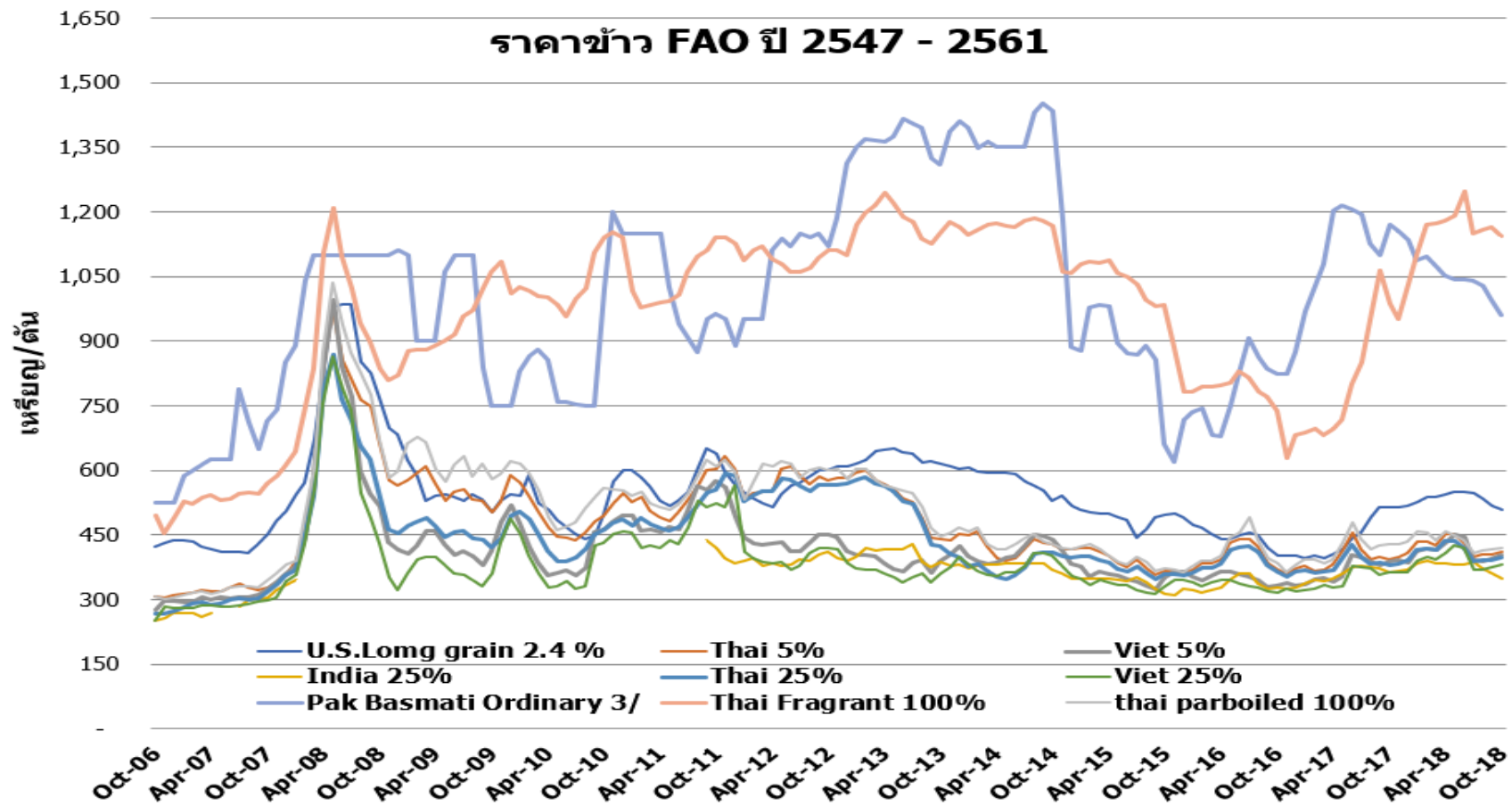
✓ ภูมิภาคเอเชียมีข้าวส่วนเกินประมาณ 30 ล้านตันและมีปริมาณขยายตัวเพิ่มขึ้นในครึ่งทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะในเอเชียใต้และSEA และจะยังคงขยายตัวต่อไป

	2555-57			2558-60		
ภูมิภาค	ปริมาณการบริโภค (ล้านตัน)	ปริมาณการผลิต (ล้านตัน)	การผลิตเกินการบริโภค (ล้านตัน)	ปริมาณการบริโภค (ล้านตัน)	ปริมาณการผลิต (ล้านตัน)	การผลิตเกินการบริโภค (ล้านตัน)
เอเชีย	400.08	426.61	+26.53	401.61	431.16	+29.55
-เอเชียตะวันออก	156.68	158.38	+1.70	157.80	159.57	+1.77
-เอเชียใต้	141.33	152.72	+11.39	141.23	155.36	+14.13
-อาเซียน	102.07	115.51	+13.44	102.58	116.23	+13.65
ตะวันออกกลาง	9.04	2.30	-7.01	8.88	2.46	-6.42
อเมริกา	22.79	24.06	+1.27	23.61	24.70	+1.09
สหภาพยุโรป	3.30	2.00	-1.30	3.65	2.07	-1.58
โซเวียตยูเนียนเดิม	1.57	1.23	-0.34	1.58	1.26	-0.32
แอฟริกา	30.61	18.96	-11.65	33.89	20.11	-13.78
อื่นๆ	0.24	0.50	+0.26	-	-	-
รวม	467.63	475.66	+8.03	473.22	481.76	+8.54

ที่มา : Grain : World Markets and Trade , August 2014 and April 2018

1.3 ทิศทางราคาข้าวในตลาดการค้าข้าวโลกแกว่งตัวในช่วงแคบและอยู่ในระดับราคาต่ำ

- ✓ ราคาข้าวในตลาดส่งออกมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นเล็กน้อย
- ✓ การเคลื่อนไหวของราคาข้าวสารเจ้ายังอยู่ในระดับต่ำในช่วงครึ่งทศวรรษที่ผ่านมา (ยกเว้นราคาข้าวหอมมะลิและเบาสมาติที่เป็นข้าวพรีเมียม)

1.4 ข้าวสารเจ้าเป็นตลาดการค้าที่มีอุปทานผลผลิตส่วนเกินอยู่มากในตลาดการค้าโลก

- ✓ อินเดียเป็นผู้ส่งออกข้าวบาสมาดิและข้าวหนึ่งรายใหญ่ของโลก
- ✓ ไทยเป็นผู้นำในการส่งออกข้าวหอมและข้าวสารขาว
- ✓ เวียดนามผู้ส่งออกข้าวเหนียวรายใหญ่ของโลก และส่งออกข้าวสารขาวรายใหญ่ในตลาดอาเซียน

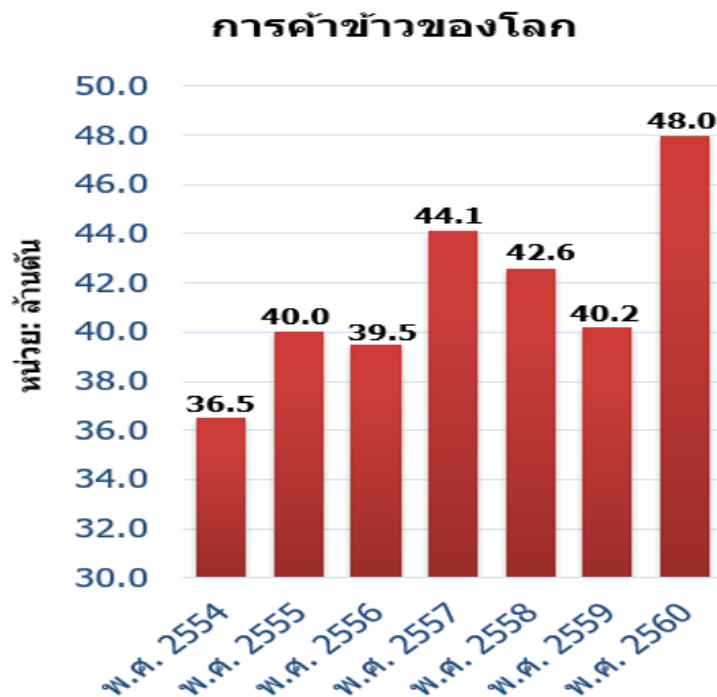
➡ตลาดข้าวหอม

➡ตลาดข้าวสารเจ้า

➡ตลาดข้าวหนึ่ง

➡ตลาดข้าวญี่ปุ่น

➡ตลาดข้าวเหนียว

ที่มา : Grain : World Markets and Trade , April 2018

➡ขนาดของตลาดตามประเภทของข้าว

- ✓ ข้าวหอม ประมาณ 4.5 ล้านตัน
- ✓ ข้าวหนึ่งประมาณ 7 ล้านตัน
- ✓ ข้าวเหนียว 1.5 ล้านตัน
- ✓ ข้าวบาสมาดิ 4.5 ล้านตัน
- ✓ ข้าวญี่ปุ่น 2.5 ล้านตัน
- ✓ ข้าวสารเจ้าและข้าวหัก 27-28 ล้านตัน

1.5 ส่วนแบ่งข้าวไทยในตลาดส่งออกอยู่ในภาวะชลอตัว

✓ ส่วนแบ่งตลาดข้าวของไทยมีประมาณร้อยละ 24.2 และอยู่ในภาวะชลอตัว

ประเทศ	ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)							
	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560
อินเดีย	7.06	12.80	26.29	26.54	26.25	25.91	25.33	26.18
ไทย	28.67	29.37	17.61	17.01	24.84	22.91	24.51	24.22
เวียดนาม	21.32	19.31	19.73	16.97	14.33	15.49	12.66	13.53
ปากีสถาน	12.67	9.40	8.69	10.46	8.38	9.37	10.68	7.50
สหรัฐอเมริกา	12.26	8.96	8.46	8.36	6.68	7.87	8.79	7.04
รวม 5 ประเทศ	81.98	79.84	80.86	79.34	80.48	81.54	81.97	78.47
อื่นๆ	18.02	20.16	19.14	20.66	19.52	18.46	18.03	21.53
การค้าโลก	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
การค้าข้าวโลก (ล้านตัน)	31.57	36.26	39.13	39.49	44.16	42.68	40.27	47.98

๖ประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ			
Countries	2015	2016	2017
Million ton			
India	11.05	10.04	12.56
Thailand	9.78	9.87	11.62
Vietnam	6.61	5.09	6.49
Pakistan	4.0	4.10	3.60
USA	3.38	3.37	3.38
Myanmar	1.74	1.30	3.35
Cambodia	1.15	1.15	1.15
Other	4.94	5.29	5.83
Total	42.65	40.21	47.98

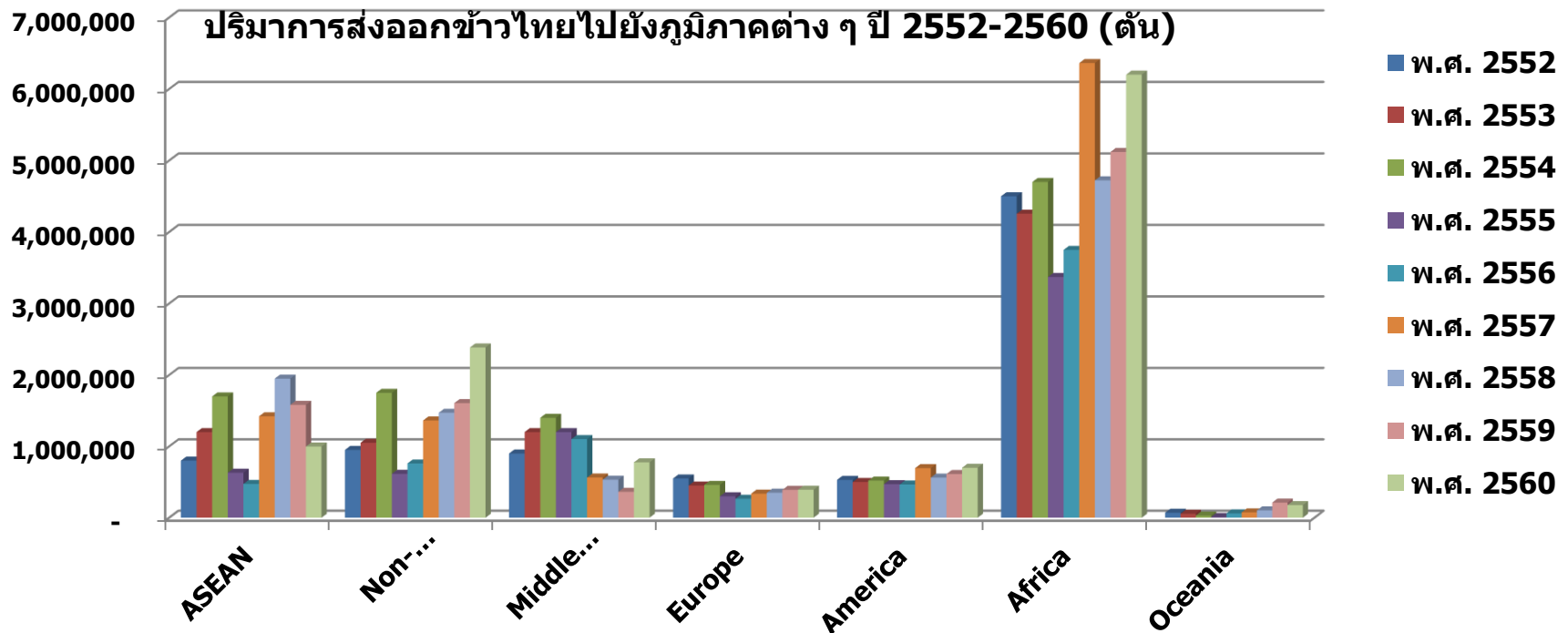
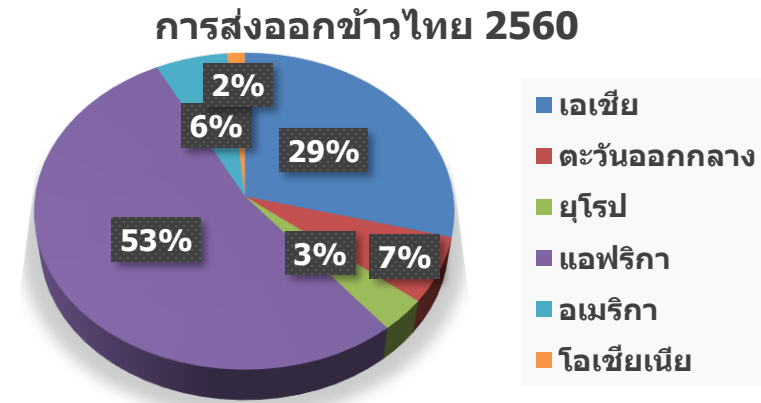
Source: Grain: World Market and Trade, USDA, April 2018

ที่มา: คำนวณจากข้อมูล USDA "Grain: World Markets and Trade", February 2015 and April 2018

1.6 ตลาดส่งออกข้าวไทยอยู่ภูมิภาคแอฟริกา

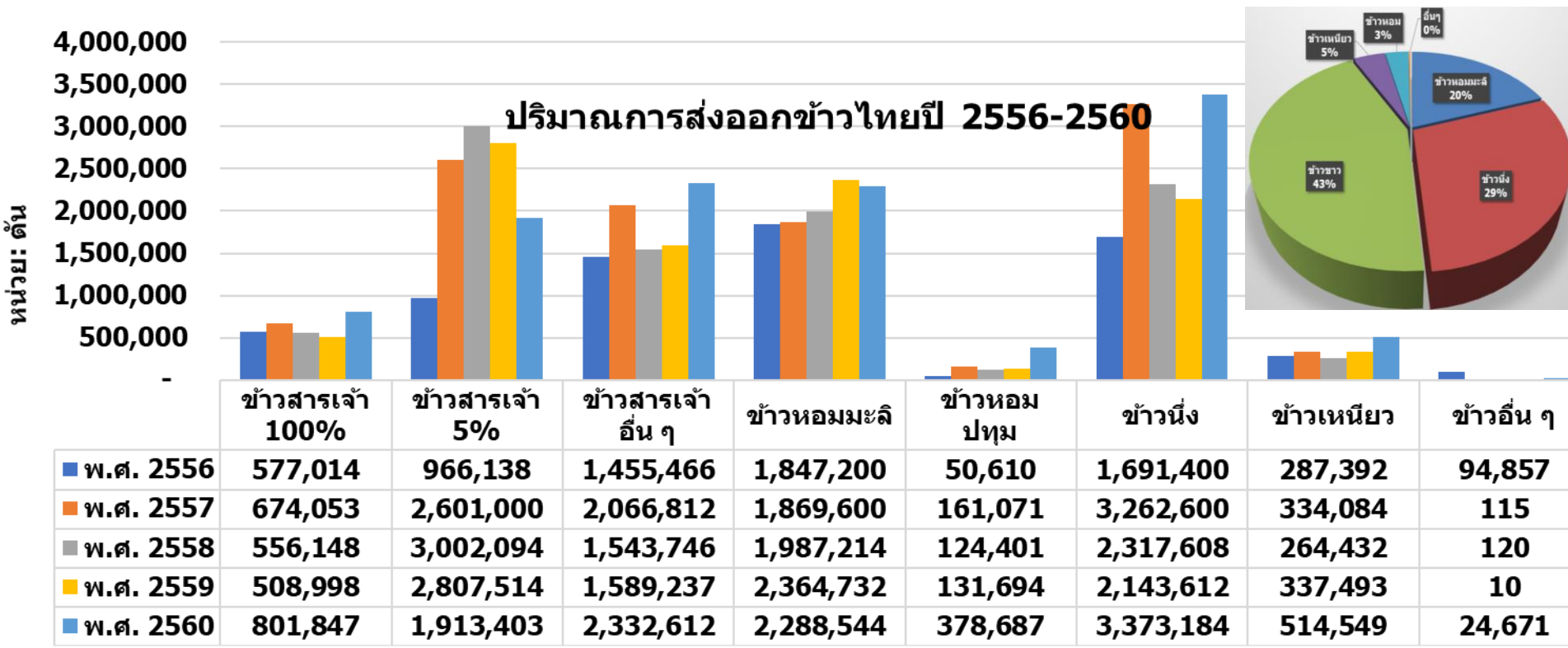
✓ ในปี 2560 การส่งออกข้าวของไทย 11.62 ล้านตัน มูลค่า 174,563 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 5 ล้านตันในปี 2555

✓ ไทยส่งออกข้าวไปภูมิภาคแอฟริมากที่สุด 6.17 ล้านตัน(ร้อยละ 53) เพิ่มขึ้นจากปี 2559 (5.12 ล้านตัน) หรือร้อยละ 20.5

1.7 ประเภทข้าวที่ไทยส่งออกมากมีราคาต่อหน่วยต่ำ

- ➡ไทยส่งออกข้าวสารเจ้าโดยรวม 5 .05 ล้านตันรองลงมาได้แก่ข้าวหนึ่ง 3.73ล้านตัน
- ➡ข้าวหอมมะลิและข้าวหอมรวมกัน 2.67 ล้านตันเป็นKDML ร้อยละ 87

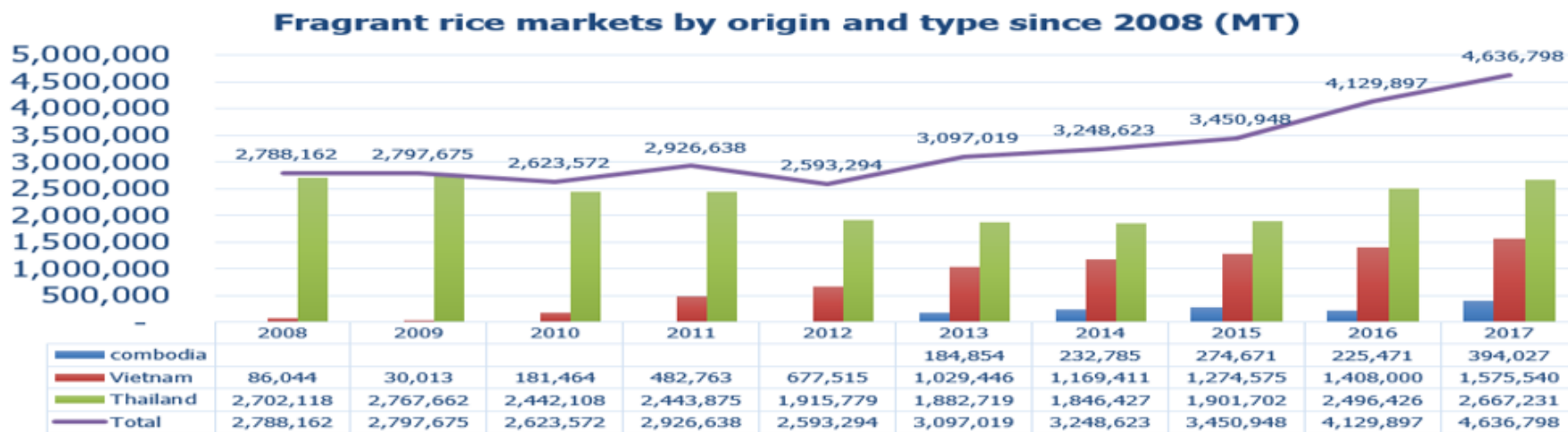
	ข้าว 100%	ข้าว 5%	ข้าวหอมมะลิ	ข้าวหอมปทุม	ข้าวเหนียว	ข้าวอินทรีย์	ข้าวเจดสี
บาทต่อตัน							
มูลค่า	13,345	11,898	26,020	16,392	17,392	41,376	41,331

ที่มา:คำนวณจากข้อมูลศุลกากร

1.8 การแข่งขันในตลาดข้าวหอมมีสูงขึ้น

➡ตลาดข้าวหอมมีขนาดตลาดประมาณ 4.5 ล้านตัน

✓ประเทศไทยยังผู้นำตลาดข้าวหอมคุณภาพ แต่ส่วนแบ่งทางการตลาดข้าวหอมของไทยกำลังหดตัวลงเพราะเวียดนามและกัมพูชาถือครองตลาดเพิ่มขึ้น

ที่มา: ข้อมูลของ The Rice Trader ข้อมูลของไทยปี 2016-17 นามาจากสมาคมผู้ส่งออกข้าว สำหรับข้อมูลของเวียดนามนามาจาก Pham Quang Dieu (2017) "Vietnam Rice Market 2017", The Rice Trader.

✓ราคาข้าวหอม ไทย เวียดนาม และกัมพูชา

ราคาข้าวหอมส่งออก	2560		2561		
	ไทย	เวียดนาม	ไทย	เวียดนาม	กัมพูชา
ข้าวหอมมะลิ 100%	815		1,167		
ข้าวหอมผกามะลิ					895
ข้าวหอม	604	570	722	520	575

ที่มา: ข้อมูลข้าวหอมมะลิมาจกสมาคมผู้ส่งออกข้าว; ข้อมูลราคาหอมเวียดนามนามาจากPham Quang Dieu (2017) Vietnam Rice Market และปี 2561 จากสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย; ราคาข้าวกัมพูชา 2561 จากสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย

1.9 ตลาดข้าวสารเจ้ามีแรงกดดันจากการแข่งขันด้านอุปทานข้าวส่งออกและราคาสูง

➡ตลาดข้าวสารเจ้า

✓ตลาดข้าวสารเจ้า 5% และ25% มีขนาดตลาดประมาณ 27-28 ล้านตัน เป็นตลาดที่มีการแข่งขันด้านราคาสูงและการผลิตข้าวของไทยอยู่ในภาวะที่แข่งขันด้านราคาได้น้อย

➡ ในปี 2560 ไทยส่งออกข้าวสารเจ้า(รวมข้าวหอม)ประมาณ 5.05 ล้านตันหรือร้อยละ 18 ของการค้าข้าวสารเจ้าของโลก(28 ล้านตัน)

✓การส่งออกข้าวสารเจ้า 5%-10% มากที่สุด 51.36%

✓ สำหรับข้าวสารเจ้า 100%ส่งออกเพียง 15.06%)

	ข้าวสารเจ้า 100%	ข้าวสารเจ้า 5-10%	ข้าวสารเจ้าอื่นๆ	รวม
หน่วย: พันตัน				
2556	632.75	1,400.42	243.8	2,276.97
2557	819.10	2,642.73	2,071.04	5,533.15
2558	615.19	3,099.02	1,437.97	5,152.15
2559	615.12	2,831.02	1,684.42	5,130.55
2560	801.85	1,913.40	2,332.61	5,047.87
เฉลี่ย	696.80	2,377.32	1,553.97	4,628.09
สัดส่วน(%)	15.06	51.36	33.58	100.00
มูลค่าเฉลี่ยต่อตัน (ปี 2560)				
2560	13,345	12,788	11,809	12,424

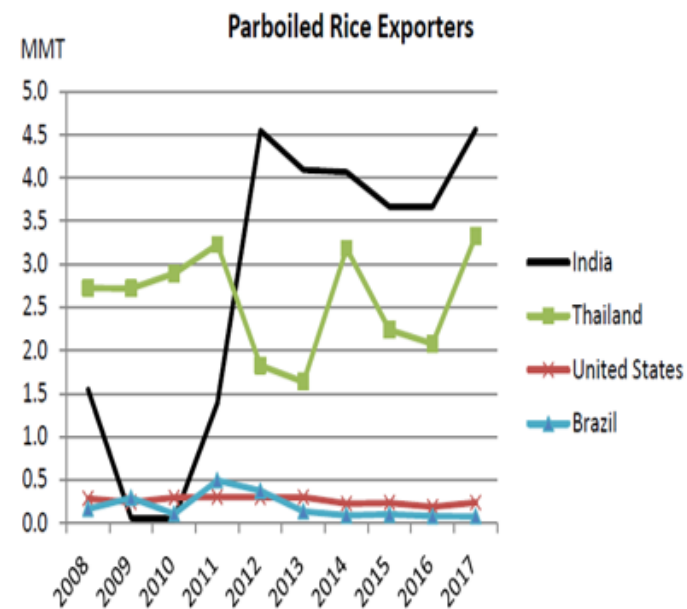
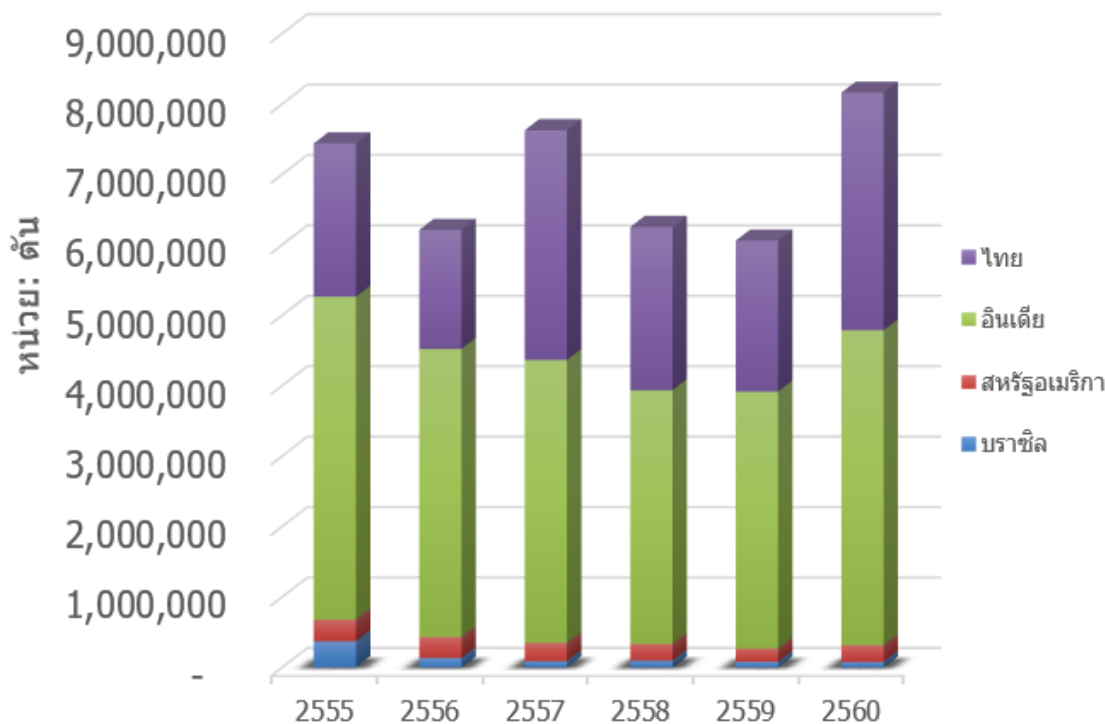
ที่มา: คำนวณจากข้อมูลศุลกากร

1.10 ตลาดข้าวหนึ่งไทยเป็นรองอินเดีย

๓ตลาดข้าวหนึ่ง

✓ ตลาดการค้าข้าวพาร์บอยมีประมาณ 8.12 ล้านตัน มีอินเดียเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่หรือร้อยละ และมีตลาดแอฟริกาเป็นตลาดนำเข้าสำคัญ (75.77%)

✓ ในปี 2560 อินเดียส่งออกข้าวพาร์บอย 4.47 ล้านตัน(58.14%)และไทยส่งออก 3.37 ล้านตัน(41.333%) ไทยส่งออกข้าวพาร์บอยไปแอฟริกาเป็นสำคัญ

ที่มา: ข้อมูลปี 2555-2560 ส่วนจากข้อมูล Trade Map; ส่วนข้อมูล 2555-2560 ของไทยจากข้อมูลกรมศุลกากร

1.11 ตลาดข้าวสีและข้าวอินทรีย์มีโอกาสขยายตัวแต่ อุปทานมีจำกัด

➡ปริมาณการส่งออกข้าวอินทรีย์และข้าวเจดสีของไทยยังอยู่ในระดับต่ำร้อยละ 0.12 และ 0.10 ล้านตันตามลำดับ แต่มีมูลค่าต่อตันสูงกว่าการส่งออกข้าวธรรมดา

ปริมาณการส่งออกข้าวอินทรีย์และข้าวเจดสี ปี 2560

ภูมิภาคโลก	ข้าวอินทรีย์	ข้าวเจดสี
เอเชีย	1,578	4,380
- เอเชียตะวันออก	630	2,224
- เอเชียใต้	0	36
- ประชาคมอาเซียน	948	2,120
ตะวันออกกลาง	65	229
ยุโรป	7,643	3,128
แอฟริกา	527	53
อเมริกา	3,515	2,764
โอเชียเนีย	211	554
รวม	13,539	11,109
ร้อยละ	0.12	0.10
มูลค่า (ล้านบาท)	560.18	459.14
มูลค่าต่อตัน	41,375.29	41,330.45

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลศุลกากรปี 2560

2. ความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูประบบการผลิตข้าวของไทย

2.1 ขีดความสามารถในการแข่งขันของข้าวไทยในตลาดส่งออกได้ถดถอยลง

✓ มีแรงกดดันจากต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น แรงงานขาดแคลน เกษตรกรเข้าสู่ภาวะสูงวัย ค่าจ้างแรงงานปรับสูงขึ้น

ประเทศ	ต้นทุนข้าวเปลือก (บาทต่อตัน)
ไทย 1/	7,452
เวียดนาม 2/	5,615
พม่า 3/	4,353
อินเดีย 4/	5,718

1/ Somporn Isvilanonda and Piyatat Palanuruk, *Agribenchmark*(2013); 2/ Nguyen Tri Khiem (December 2013); 3/ Kyaw Myint, 2013; 4/Dilip, *agribenchmark* 2018

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรอ้างโดยนิพนธ์ พัวพงศกรณ

✓ ค่าพรีเมียมที่ข้าวไทยเคยมีเหนือคู่แข่งชั้นแคบลงโดยเฉพาะ ข้าวสารเจ้า 5% และ 25%

ราคาส่งออก F.O.B. ข้าวสารของไทยเทียบกับคู่แข่งบางประเทศ								หน่วย: US\$ต่อตัน	
ปี	ข้าว 5%			ข้าว 25%			หอมมะลิ	바스mati	ข้าวเหนียว
	ไทย	เวียดนาม	ความต่าง	อินเดีย	ไทย	เวียดนาม	ไทย	ปากีสถาน	ไทย
2553	492	416	+76	-	444	387	1,045	881	532
2554	549	505	+44	409	511	467	1,054	1,060	563
2555	573	432	+141	391	560	397	1,091	1,137	594
2556	518	391	+127	402	504	363	1,180	1,372	530
2557	423	410	+13	377	382	377	1,150	1,324	435
2558	386	353	+33	337	373	334	1,008	949	392
2559	396	347	+49	333	385	332	768	795	410
2560	398	372	+26	361	384	351	843	1,131	421
2560(ม.ค.-ค.ค.)	397	369	+28	360	383	349	813	1,129	418
2561(ม.ค.-ค.ค.)	425	415	+10	378	412	393	1,167	1,042	435

ที่มา: ศานวลเฉลี่ยจากข้อมูล FAO Rice Price Report Various issues

2.2 ผลภาพการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ของไทยอยู่ในระดับต่ำกว่าเทียบกับประเทศที่เพาะปลูกข้าวหลักในเอเชีย

✓ พื้นที่เพาะปลูกข้าวของไทยส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่นาขั้นพื้นที่ชลประทานมีประมาณร้อยละ 28 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งหมด

⇒ ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ของประเทศในเอเชียบางประเทศ (2557-2559)

อาเซียนบางประเทศ	ผลผลิตเฉลี่ย	เอเชียใต้บางประเทศ	ผลผลิตเฉลี่ย	เอเชียตะวันออกเฉียงใต้บางประเทศ	ผลผลิตเฉลี่ย
หน่วย: กก.ต่อไร่					
กัมพูชา	535	อินเดีย	579	จีน	1,101
ลาวPDR	677	ปากีสถาน	593	ญี่ปุ่น	1,001
เวียดนาม	912	บังคลาเทศ	733	เกาหลี	1,139
ไทย	471				
ฟิลิปปินส์	627				
อินโดนีเซีย	852				
มาเลเซีย	481				

ที่มา: คำนวณจากข้อมูล FAOSTAT

2.3 การประกอบอาชีพทำนามีลักษณะแบบยังชีพ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ต่ำและอยู่ในภาวะยากจน

- ✓ มีครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการทำนาจำนวนมากถึงร้อยละ 64 หรือประมาณ 4.2 ล้านครัวเรือน ถือครองพื้นที่ปลูกข้าวมีสัดส่วนสูงถึงกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่การเกษตรของประเทศ
- ✓ การผลิตข้าวประกอบด้วยเกษตรกรขนาดเล็กจำนวนมาก พึ่งพิงอยู่กับพืชเชิงเดี่ยว มีระดับรายได้ของครัวเรือนต่ำ มีฐานะยากจนเป็นหนี้สิน
- ✓ ขาดทักษะการจัดการไร่นาเชิงธุรกิจและมีการผลิตที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ไม่สามารถปรับตัวก้าวสู่ฐานเศรษฐกิจใหม่ การผลิตยังเป็นสินค้า Mass ที่มีคุณภาพต่ำ และได้รับแรงกดดันด้านราคา

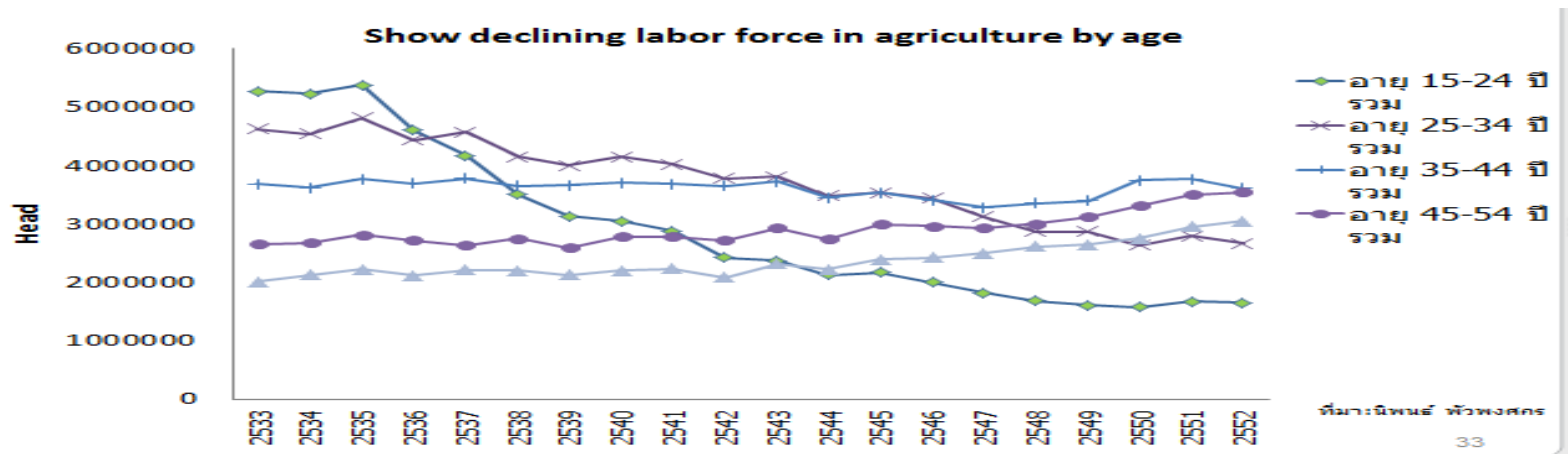
๑ ต้นทุนและผลตอบแทนจากการเพาะปลูกข้าว

รายการ	บาทต่อตัน
1. ต้นทุนการผลิตข้าวไม่ไวแสงในพื้นที่ชลประทาน	7,452
2. ราคาข้าวเปลือกความชื้น 15%	7,600
3. ผลตอบแทนสุทธิ	148

ที่มา: ข้อมูลต้นทุนจากสถาบันคลังสมองของชาติ ข้อมูลราคาเฉลี่ยจากข้อมูลกรมการค้าภายใน

2.4 เกษตรกรอยู่ในภาวะสูงวัยและการผลิตของครัวเรือน ยังอยู่บน Traditional Platform

- ✓ โครงสร้างอายุของชาวนาอยู่ในกลุ่มของผู้สูงวัยในสัดส่วนที่ขยายตัว ส่งผลกระทบต่อผลิตภาพการผลิต และต้นทุนการผลิต

- ✓ รูปแบบการผลิตส่วนใหญ่ยังอยู่บนฐานการผลิตเดิม (traditional Platform) ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการจัดการไร่นาเชิงธุรกิจ
- ✓ ฐานการผลิตของครัวเรือนขาดแรงงาน มีการพึ่งพิงทรัพยากรในครัวเรือนน้อยลงมาก มีระดับรายจ่ายสูง และเป็นหนี้สิน

2.5 รัฐต้องใช้งบอุดหนุนในภาคการผลิตข้าวจำนวนมาก

✓ ในทศวรรษที่ผ่านมา รัฐต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก เพื่อการอุดหนุนเกษตรกรที่ทำนา ทั้งในรูปของการช่วยเหลือโดยตรงและการช่วยเหลือผ่านระบบสินเชื่อหมุนเวียนอัตราดอกเบี้ยต่ำ และการประกันภัยพืชผล (https://www.isranews.org/isranews-other-news/68059-news_68059.html)

โครงการสินเชื่อชะลอการขายข้าวเปลือกนาปี

ปีการผลิต 2560/61

ข้าวเปลือกหอมมะลิ ชนิดสีต้นข้าว 36 กรัมขึ้นไป	ตันละ 10,800 บาท
ราคาขายสินเชื่อข้าวเปลือกหอมมะลิหักลดตามช่วงชั้นกรัมข้าว ตันละ 200 บาท	
คุณภาพต่ำกว่า 20 กรัม ไม่รับเข้าร่วมโครงการ	
ข้าวเปลือกเหนียว	ตันละ 10,800 บาท
ข้าวเปลือกเจ้า	ตันละ 7,200 บาท
ข้าวเปลือกปทุมธานี 1	ตันละ 8,500 บาท

ความชื้นไม่เกินร้อยละ 15 สิ่งเจือปนไม่เกินร้อยละ 2

ค่าเก็บเกี่ยวและปรับปรุงคุณภาพข้าว
ไร่ละ 1,200 บาท
(ไม่เกิน 10 ไร่ คร่าวเรือนจะไม่เกิน 12,000 บาท)

ค่าเก็บรักษาข้าวเปลือกในยุ้งฉางตันละ 1,500 บาท

- จ่ายวันรับเงินกู้ ตันละ 1,000 บาท
- จ่ายวันที่ชำระหนี้ ตันละ 500 บาท

คุณสมบัติผู้กู้

- เป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวและขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าวนาปี ปีการผลิต 2560/61
- มียุ้งฉางที่มั่นคงแข็งแรง
- ไม่เคยผิดเงื่อนไขโครงการของปีการผลิตที่ผ่านมา

สำนักงาน ธ.ก.ส.จังหวัดสุรินทร์

ติดต่อสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม
ได้ที่ ธ.ก.ส. สาขาใกล้บ้าน

https://www.khaosod.co.th/economics/news_1372147

<https://www.springnews.co.th/economics/71484>

2.6 การแพร่กระจายของเทคโนโลยีดิจิทัลและ Bio-technology ได้สร้าง ฐานเศรษฐกิจใหม่ของภาคการผลิต และการค้าสินค้าข้าว

การก้าวสู่ Precision Agriculture

E-Agriculture involves the conceptualization, design, development, evaluation and application of innovative ways to use ICT in the rural domain, with primary focus on agriculture. Standards, norms, methodologies, tools, development of individual and institutional capacities, and policy support are all key components.

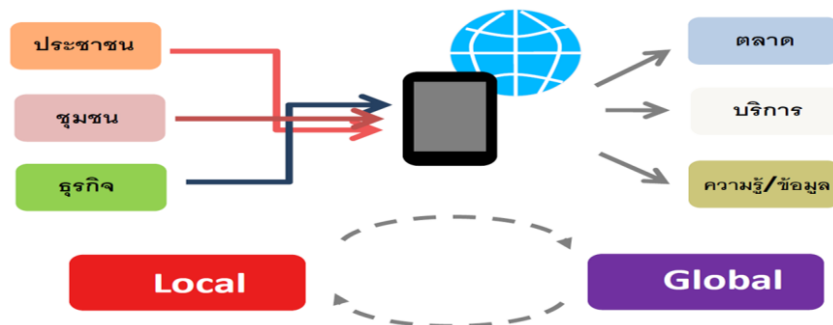
http://www.ab.ku.ac.th/regis_ecopj/upload/Digital%20Agriculture-pisuth.pdf

ข้อดีของ
เทคโนโลยีการเกษตรอัจฉริยะ
ในการช่วยเพิ่มผลผลิตและ
ประสิทธิภาพในการผลิต
ข้าวของประเทศไทย

1. ลดต้นทุนการผลิต
2. เพิ่มผลผลิตภาพและเพิ่มคุณภาพผลผลิต
3. Reducing production lost from natural disaster and lost from pest.
4. Increase number of knowledge farmers and workers.
5. เพิ่มทางเลือกในการจัดการผลผลิตสู่ตลาดและผู้บริโภคปลายทาง
6. สนับสนุนธุรกิจรูปแบบใหม่ๆทางการเกษตร

<https://brandinside.asia/smart-farming-thailand-opportunity/>

การเปลี่ยนแปลงแบบของ Frontierในการประกอบธุรกิจและวิถีชีวิต

➔ Digital technologies can support farmers to produce “more with less” and find sustainable solutions to today’s and tomorrow’s challenges

- ✓ เกิดรูปแบบใหม่ของช่องทางทางการตลาดหลากหลายช่องทาง
- ✓ ผู้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้นตามความต้องการ
- ✓ ลดต้นทุนสินค้าในระบบโลจิสติกส์

2.7 การบริโภคข้าวต่อหัวของประชากรมีทิศทางที่หดตัวลงอย่างต่อเนื่อง และพฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนไป

✓ การบริโภคข้าวต่อหัวของประชากรในเอเชียลดลง

● การบริโภคข้าวต่อคนของบางประเทศ

ประเทศ	ก.ก./หัว/ปี (2536)	ก.ก./หัว/ปี (2550)	เปลี่ยนแปลง (%)
มาเลเซีย	86.5	76.5	-11.5
ไทย	115.0	103.1	-10.3
อินเดีย	76.0	70.9	-7.4
กัมพูชา	163.8	152.2	-7.0
อินโดนีเซีย	133.8	125.3	-6.3
ลาว PDR	166.5	162.6	-2.3
จีน	78.0	77.5	-0.7

✓ ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคปรับเปลี่ยนจากข้าวที่เป็นอาหารพื้นฐาน (basic staple food) ไปสู่ประเด็นด้านคุณภาพของสินค้าข้าว คุณลักษณะด้านโภชนาการ ความปลอดภัย การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

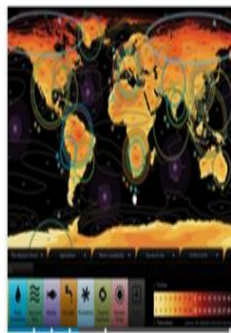
- การให้ความสำคัญกับอาหารปลอดภัย
- การตระหนักถึงคุณค่าโภชนาการ อาหารที่เป็นยา
- การตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น โลกร้อน สวัสดิการสัตว์ การใช้น้ำมากเกินไป การทำลายสภาพป่าไม้ เป็นต้น

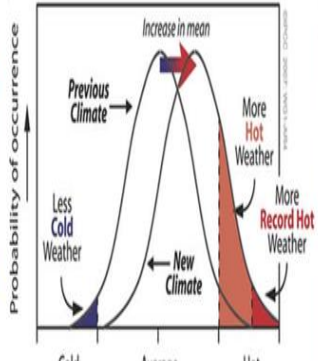
2.8 แรงกดดันจากปัจจัยภายนอกอื่นๆ

✓Global Climate Change and Environmental Degradation

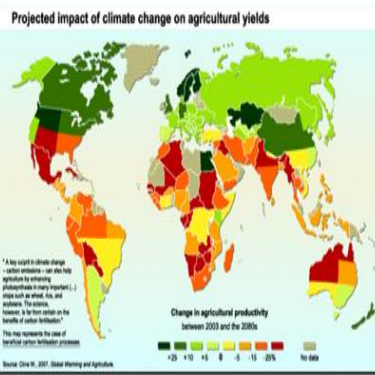
✓Impact of global temperature rise

Source: FAO slide share: <https://www.scribd.com/document/140340141/sustainable-agriculture-food-security-and-climate-change>

ที่มา: <https://www.climatecommunication.org/new/features/extreme-weather/overview/#prettyPhoto/2/>

ที่มา: <https://planetgeoblog.wordpress.com/2014/02/21/speaking-of-impacts-of-extreme-weather-and-climate-change/>

✓การขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย SDG และ Circular Economy

✓การขับเคลื่อนสู่ Circular Economy

ที่มา: <https://www.barksanem.com/circular-economy-artisanal-mining/>

ที่มา: <https://www.barksanem.com/circular-economy-artisanal-mining/>

2.9 การปฏิรูปการเกษตรของประเทศไทยภายใต้ประเทศไทย 4.0 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

● Food tech. as one of new growth engines

**Smart Foods
Smart Ingredients:**
Products and value chain

Smart Agriculture:
Premium quality under
climate change and aging
society

**Advanced Agriculture Technology
Provider:**
Seed, feed, vaccine, machinery and other technologies for
small holders

● Model ประเทศไทย 4.0

Thailand 4.0
(Smart Industry + Smart City + Smart People)

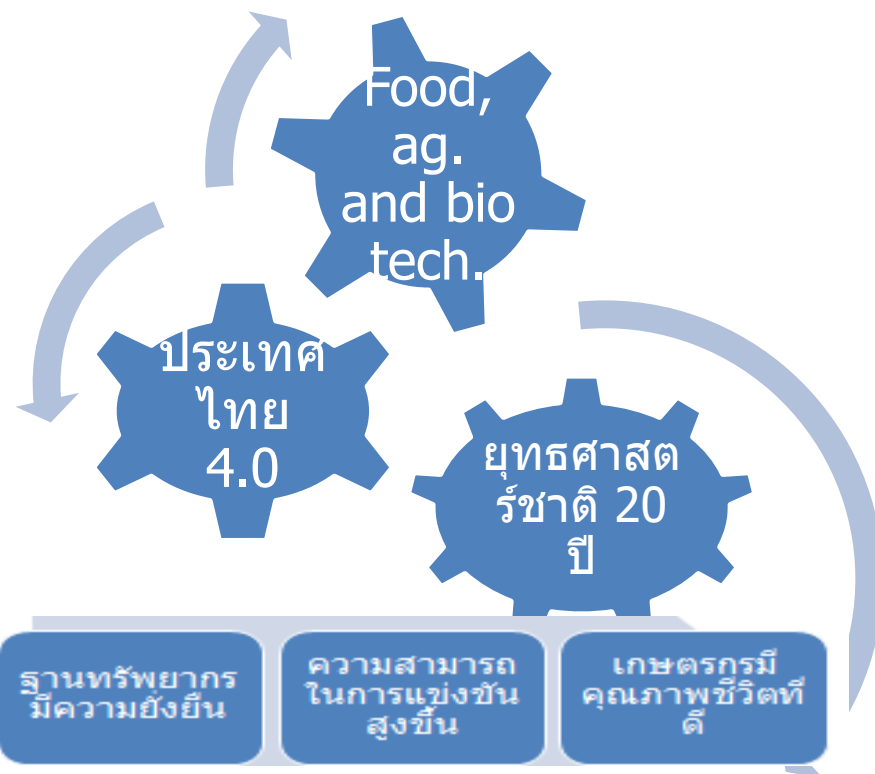
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
เป้าหมายสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

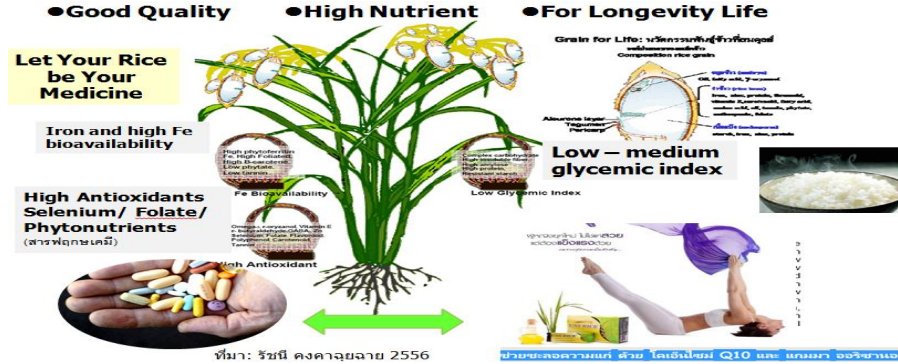
ปรับโครงสร้างการเกษตรให้ทันกับ

การเปลี่ยนแปลง
ทางการค้า

ความก้าวหน้า
เทคโนโลยีและ
นวัตกรรม

การเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมของผู้บริโภคสู่
อาหารปลอดภัย

3. จะปฏิรูปอะไรและอย่างไรในระบบการผลิตข้าวไทย

3.1 การปรับฐานโครงสร้าง(Platform)การผลิตข้าวของ ไทยเพื่อให้การดำเนินงานเป็นอาชีพที่มั่นคง ยั่งยืน

(1)การปรับสมดุลของอุปทานผลผลิตข้าวให้สมดุลความต้องการ
ของตลาด โดยเฉพาะการผลิตข้าวคุณภาพต่ำพันธุ์ไม่ไวแสงในพื้นที่
ชลประทาน ที่มีข้าวส่วนเกินจำนวนมาก

- การจัดเขตส่งเสริมการปลูกข้าวศักยภาพของพื้นที่ (Rice Zoning) โดยพิจารณา
ถึงความเหมาะสมของปัจจัยด้านกายภาพ เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ และสภาพทาง
ภูมินิเวศ และการมุ่งเน้นการเพิ่มผลิตภาพและประสิทธิภาพ และการเข้าถึงมาตรการ
ความช่วยเหลือของรัฐ

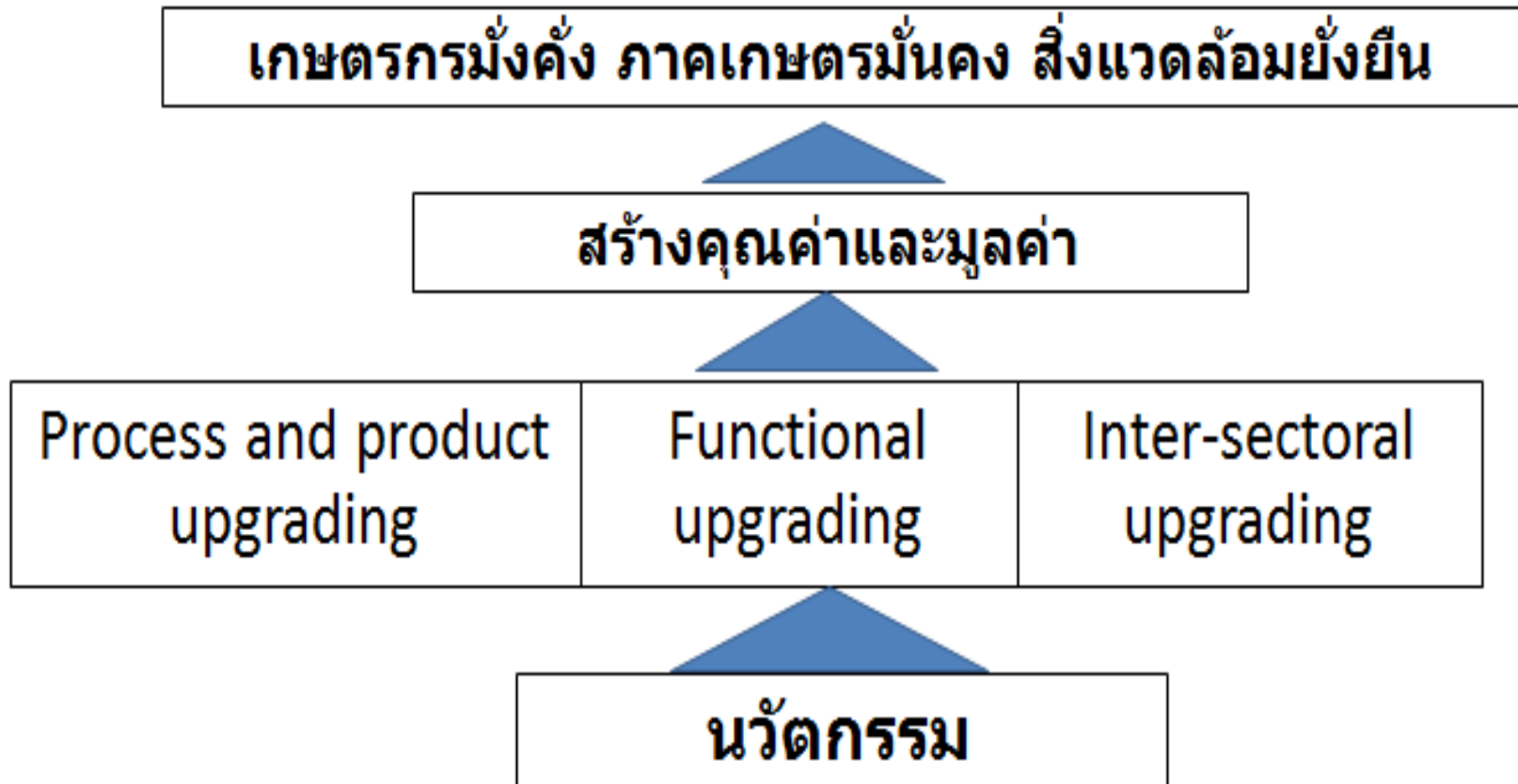
๖ผลผลิตข้าวเปลือก ข้าวสาร และสัดส่วนการ ส่งออก 2560			๖การขยายตัวของพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต และ ผลผลิตต่อไร่ 2511-58				
ประเภทข้าว	ข้าวเปลือก(ล้านตัน) ^{1/}	ข้าวสาร(ล้านตัน)		พื้นที่เพาะปลูกนาปี เฉลี่ยต่อปี (ล้านไร่)	พื้นที่เพาะปลูกนาปรัง เฉลี่ยต่อปี(ล้านไร่)	ผลผลิตเฉลี่ยต่อปี (ล้านตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย ต่อไร่ (กก.)
ข้าวหอมมะลิและข้าวหอม	8.5	5.1(52.3%)	2511-15	46.31	0.85	13.40	284.14
ข้าวเหนียว	7.5	4.9(10.9%)	2531-35	57.53	4.58	19.19	308.97
ข้าว MV ไม่ไวแสง	15	9.8 (77.5%)	2551-55	61.95	14.92	35.00	455.31
ข้าวพื้นเมือง	2.5	1.6(50.0%)	2556-58	60.28	13.20	34.48	469.24
รวม	33.5	21.4(54.3%)					

หมายเหตุ:ในวงเล็บแสดงร้อยละของการส่งออก
1/ KNIT estimation

ที่มา:คำนวณจากข้อมูลของ สศก.

3.1 (ต่อ)

- การเข้าถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีปรับการผลิตแบบ mass ไปสู่การผลิตแบบ niche สนองตอบต่อความต้องการของตลาด โดยการสร้างมูลค่าและคุณค่าจากความจำเพาะของพื้นที่และภูมินิเวศ การผลิตที่ได้มาตรฐานความปลอดภัย

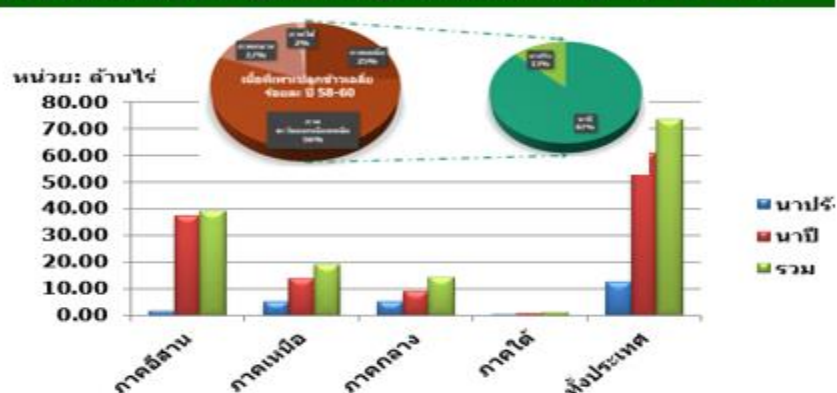

3.1 (ต่อ)

(2) การปรับลดพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว ไปสู่การประกอบกิจกรรมการผลิตพืชหรือสัตว์ประเภทอื่นที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า

- การจัดให้มีสินเชื่อยาวอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการเกษตรไปสู่การผลิตพืชอื่น หรือการทำการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อสร้างความมั่นคงในรายได้ของครัวเรือนที่ดีกว่า
- การให้บริการฝึกอบรมและเผยแพร่ความรู้ด้านการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจใหม่ให้กับกลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย การสนับสนุนให้เกษตรกรขนาดเล็กทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน รวมถึงการพัฒนาเชื่อมโยงเกษตรกรให้เข้าถึงตลาดหรือช่องทางการจำหน่ายในรูปแบบต่างๆ

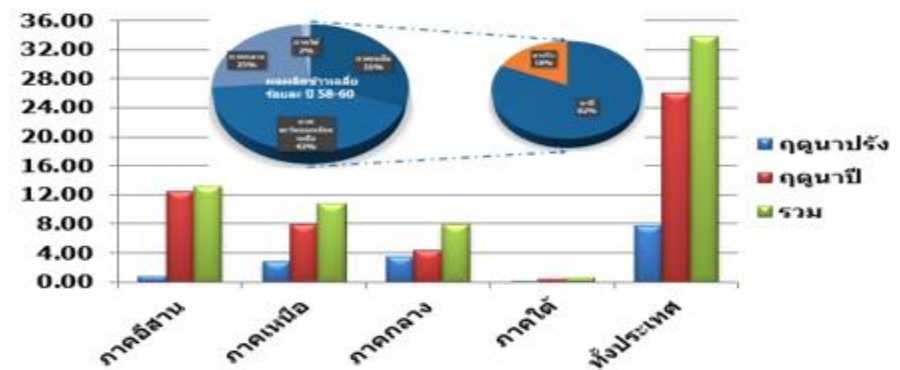
๑ พื้นที่เพาะปลูกรายภูมิภาคเฉลี่ย 2558-60

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

๒ ผลผลิตข้าวรายภูมิภาคเฉลี่ย 2558-60

หน่วย: ล้านตัน

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3.2 การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันข้าวไทยในตลาดข้าวโลก

(1) การพัฒนาปรับปรุงและขยายแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กภายในชุมชนและสนับสนุนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการ การปรับปรุงมาตรการและกลไกการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำโดยเฉพาะในพื้นที่ชลประทาน

(2) การให้ความสำคัญกับการจัดรูปที่ดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกในพื้นที่ชลประทาน การขยายความรู้ในการปรับปรุงบำรุงดิน ตลอดจนการอนุรักษ์ที่ดินและน้ำ

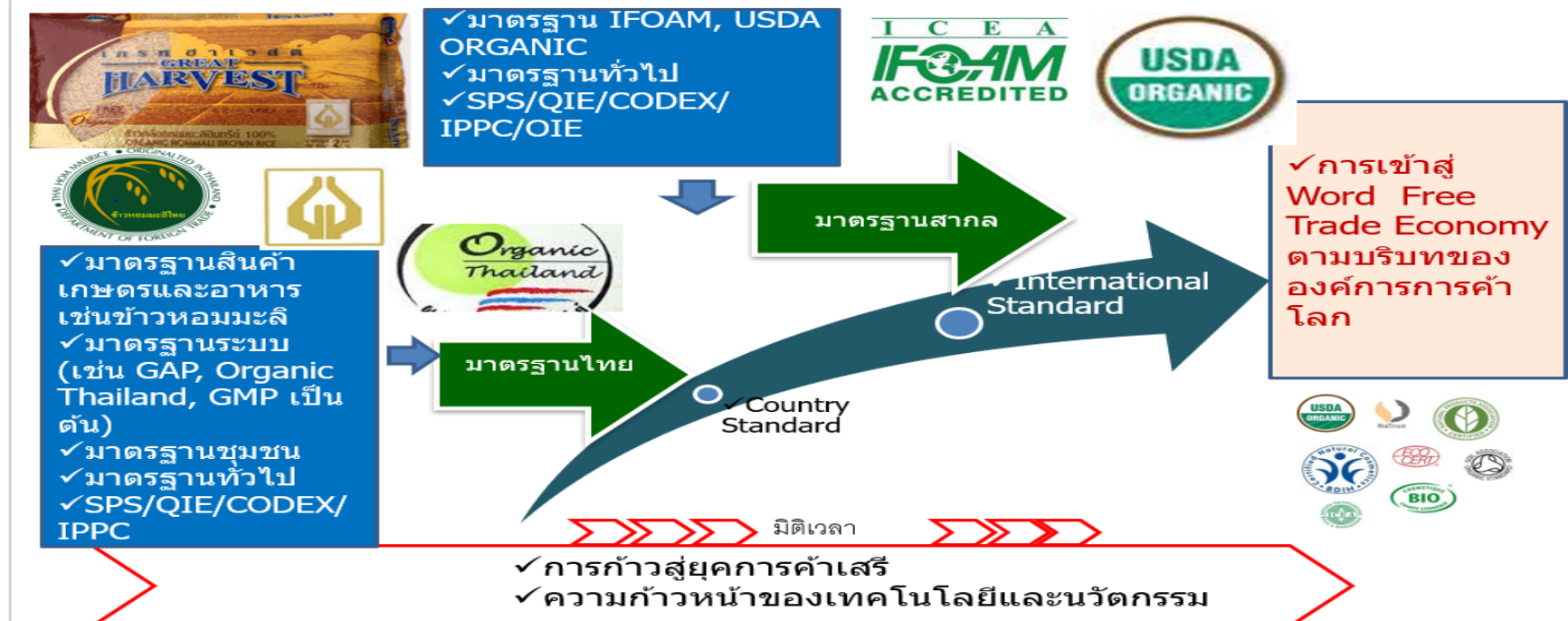

(3) การพัฒนาระบบเตือนภัย การพัฒนาระบบตลาดประกันภัยเพื่อป้องกันความเสี่ยงของเกษตรกรจากภัยทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การระบาดของศัตรูพืช รวมถึงความเสี่ยงจากราคาผลผลิตผันผวน

3.2 (ต่อ)

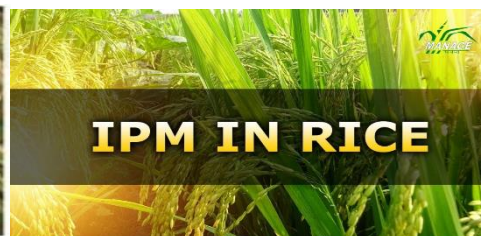
(4) พัฒนาระบบการตรวจรับรองมาตรฐานคุณภาพข้าวตลอดห่วงโซ่อุปทานให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ เป็นที่เชื่อถือในระดับสากล

เกษตรกรรายย่อยต้องเข้าใจมาตรฐานการผลิตสินค้าเพราะเป็นความจำเป็นในยุคของการค้าเสรี

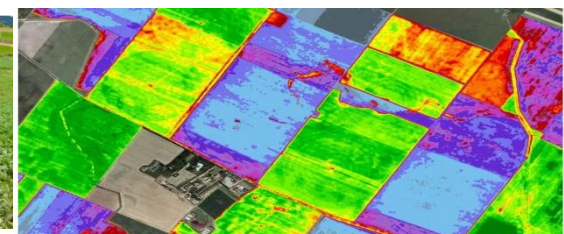

3.2 (ต่อ)

(5) การสนับสนุนให้เกษตรกรเข้าถึงเทคโนโลยีที่ประหยัดต้นทุนและทดแทนการขาดแคลนแรงงาน เช่น องค์ความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยสั่งตัด การควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน การพัฒนาตลาดให้บริการเครื่องจักรกล เพื่อให้เกษตรกรขนาดเล็ก ที่ขาดแคลนแรงงานได้เข้าถึงการให้บริการ

(6) การพัฒนาระบบสารสนเทศและความรู้เรื่องข้าวด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนให้เกิดการจัดการธุรกิจฟาร์มรูปแบบใหม่ที่ประหยัดต้นทุน เช่น เทคโนโลยีเกษตรแม่นยำ (precision agriculture) ตลอดจนการใช้เป็นช่องทางในการจัดการจำหน่าย

3.3 การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้มีความมั่นคงในอาชีพ

(1) เร่งส่งเสริมและขยายผลให้มีการน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะเกษตรกรขนาดเล็กที่ผลิตแบบยังชีพได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเสริมสร้างให้เกษตรกรมีหลักคิดในการประหยัดต้นทุน การเพิ่มรายได้และเพิ่มกำไร มีการผลิตที่คำนึงถึงความต้องการของตลาด

3.3 (ต่อ)

(2)การพัฒนาเกษตรกรที่ทำนาให้ก้าวเป็นมืออาชีพ มีทักษะการจัดการ
ไร่นาเชิงธุรกิจ สามารถปรับตัวก้าวทันกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมบน
ฐานเศรษฐกิจใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับ คุณค่า ความปลอดภัย การผลิต
ที่ได้มาตรฐาน การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งในกระบวนการผลิตแบบ
Mass และการผลิตแบบ Niche

<https://www.youtube.com/watch?v=FgjZ9MYxUgo>

<https://kaset-lifestyle.com/9882>

<https://www.youtube.com/watch?v=2ihaIAjbtMA>

<https://www.youtube.com/watch?v=Pr2b3yN3iqs>

3.3 (ต่อ)

(3) การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการประกอบธุรกิจเกษตรในไร่นา เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตและการเชื่อมต่อโซ่อุปทานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของครัวเรือน

<https://www.siambusinessnews.com/14523>

<http://kaset1009.com/th/articles/117326>

<http://kaset.vwander.com/tag>

(4) ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อสร้างความได้เปรียบต่อขนาดทั้งด้านการผลิต และการจำหน่ายผลผลิต มีอำนาจในการต่อรองในตลาดผลผลิตและตลาดปัจจัยการผลิต

<https://www.isranews.org/isranews-article/68918-farmer.html>

<https://sites.google.com/site/mjuu5801125372/home/shkrn-laea-wisahkic-chumchn>

<http://www.facebook.com/groups/167615836597369/permalink/519464874745795/>

3.3 (ต่อ)

(5) การสนับสนุนและขยายโอกาสให้เกษตรกรและชุมชนเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี พันธุ์บริสุทธิ์ ร่วมกับศูนย์ข้าวชุมชน โดยมี การกำกับให้ได้มาตรฐานและประสิทธิภาพ มีการพัฒนาระบบตลาด เมล็ดพันธุ์คุณภาพ และมีระบบกลไกในการกระจายเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีสู่เกษตรกร

<https://www.thaigreenagro.com/>

https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_36965

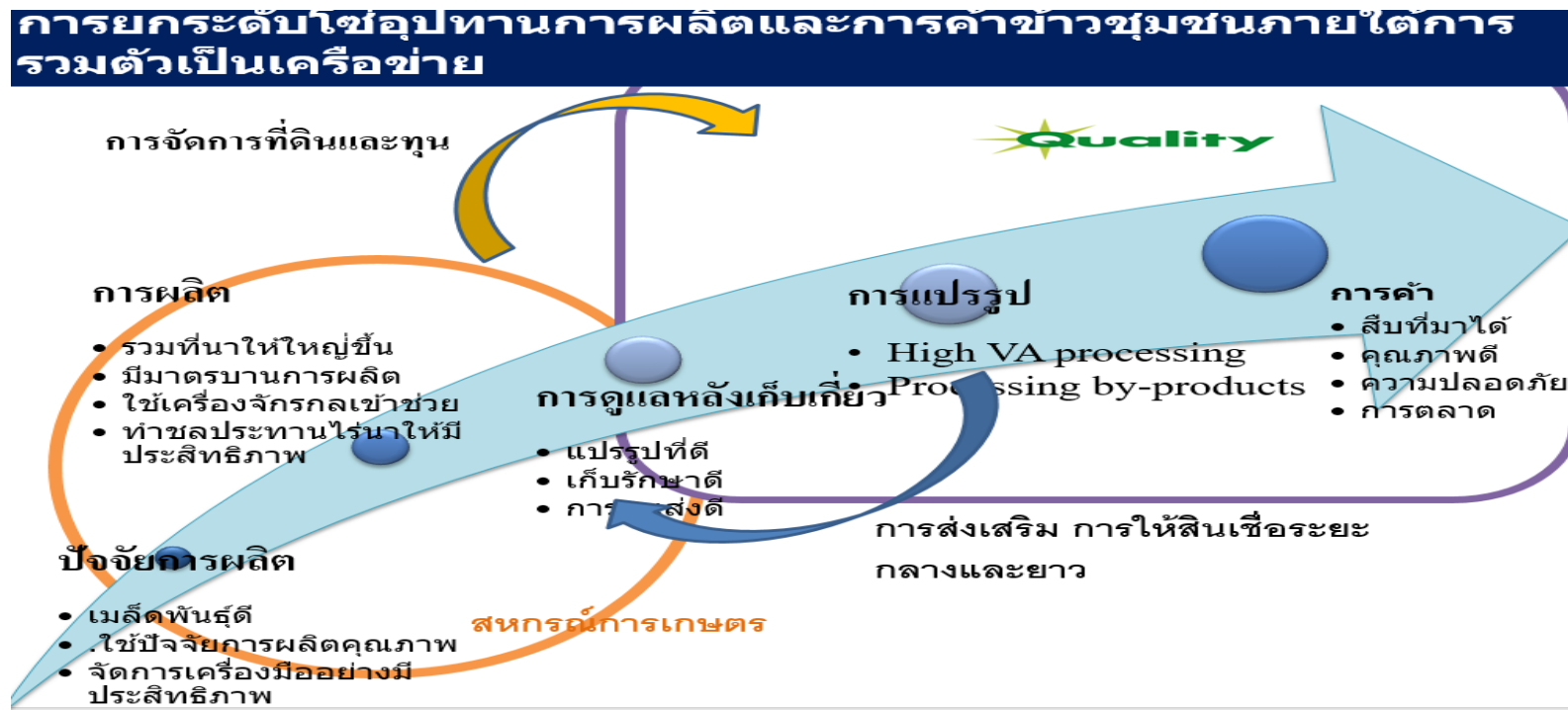

ที่มา: https://slideplayer.in.th/slide/2108438/ชัยฤทธิ์_ดำรงค์เกียรติ_กรมการข้าว

(6) การปรับปรุงกฎระเบียบและกลไกการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน และการสูญเสียที่ดินทำกินของเกษตรกรชาวนาอย่างเป็นธรรม

3.4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชาวนาและสถาบันเกษตรกรเพื่อสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับชาวนา

(1) การยกระดับประสิทธิภาพและกลไกในการบริหารจัดการของสหกรณ์และสถาบันเกษตรกรที่มีอยู่ เพื่อยกระดับโซ่อุปทานสินค้าข้าวของชุมชน การสร้างความได้เปรียบต่อขนาด รวมถึงการเป็นที่พึ่งของเกษตรกรในการจัดหาปัจจัยการผลิต สินเชื่อ อย่างเป็นธรรม

3.4 (ต่อ)

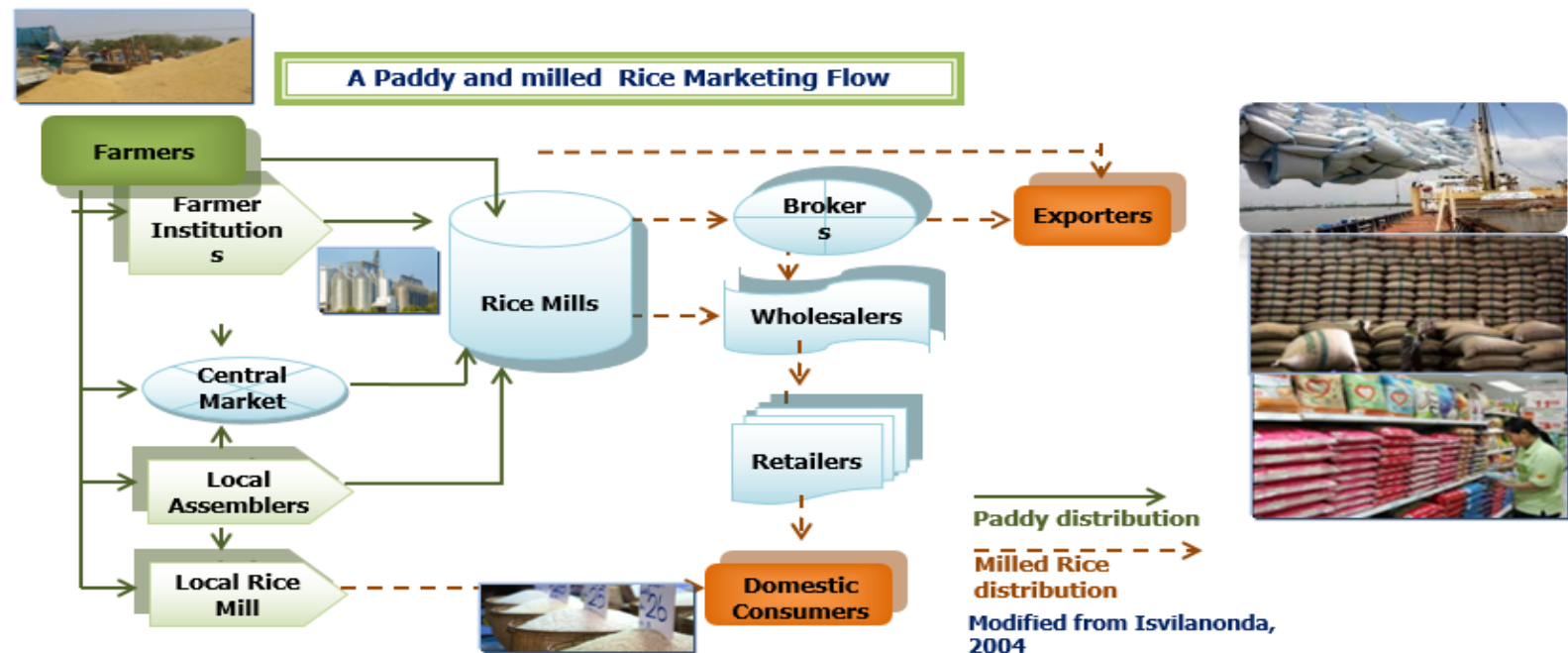
- (1) การพัฒนาองค์กรชาวนาให้มีเอกภาพ เป็นศูนย์กลางและเครือข่ายในการถ่ายทอดเทคโนโลยีตลอดจนเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการผลิตและการตลาดภายในเพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพของเกษตรกร มีการผูกโยงเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพิ่มพูนทุนทางสังคมให้กับชุมชน
- (3) การสานพลังเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกร องค์กรชาวนา สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อการ การการเผยแพร่เทคโนโลยีและนวัตกรรมและการยกระดับโซ่อุปทานสินค้าข้าวให้เป็นโซ่คุณค่า มีรูปแบบการประกอบการที่เข้มแข็ง
- (4) การขยายผลและยกระดับศูนย์ข้าวชุมชนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องข้าวและพัฒนาชาวนาอย่างเป็นระบบ

3.5 การปรับปรุงประสิทธิภาพของกลไกตลาดข้าว

(1) การพัฒนาระบบตลาดทั้งที่เป็นตลาด mass และตลาด niche

- เพื่อลดต้นทุนทางการตลาด และทอนโซ่อุปทานสินค้าให้สั้นลง
- ปรับปรุงระบบการขนส่ง การแปรรูปและการเก็บรักษาให้ได้มาตรฐาน
- การส่งเสริมตลาดกลางสินค้าข้าวเปลือกและข้าวสาร
- การกำกับระบบการค้าข้าวให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

3.5 (ต่อ)

(2) การพัฒนาระบบตลาดสื่อดิจิทัล

- ตลาดขายตรงข้าวสารโดยเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน
- ตลาดประมูลสินค้าข้าวเปลือกออนไลน์

www.shutterstock.com • 519794965

<http://www.khaonaroo.com/24336.html>

<https://cheechongruay.smartsme.co.th/content/>

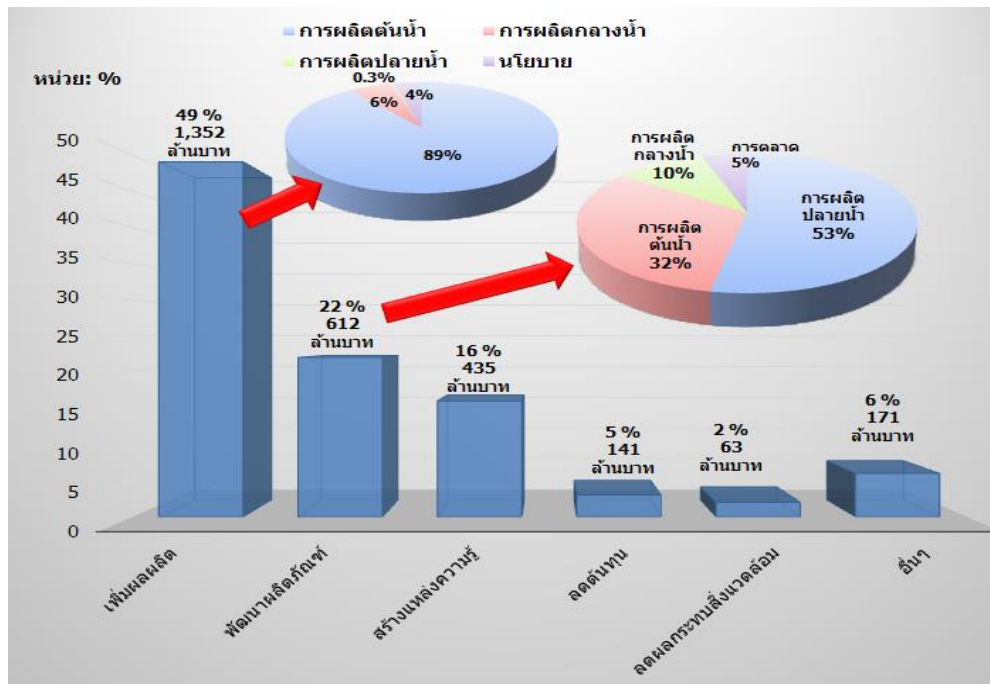
(3) การพัฒนาระบบร่วมทุนธุรกิจ

- การร่วมทุนในระหว่างผู้ประกอบการค้าข้าวกับเกษตรกรในรูปแบบการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมในโซ่อุปทาน
- การร่วมทุนในระหว่างเกษตรกรในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ ที่มุ่งสร้างเศรษฐกิจและสังคมให้กับชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

3.6 การปฏิรูปการลงทุนวิจัยและระบบวิจัยด้านการผลิต และการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มจากข้าว

(1) การขยายการลงทุนวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมเป็นสิ่งจำเป็น ที่ผ่านมา งบประมาณการลงทุนวิจัยด้านข้าวของภาครัฐยังอยู่ในสัดส่วนที่ต่ำ ในช่วงปี 2551-58 มีเงินลงทุนรวม 3,583 ล้านบาท หรือเฉลี่ยปีละ 448 ล้านบาท

- งบลงทุนวิจัยได้จัดสรรในสัดส่วนที่สูงไปเพื่อการเพิ่มผลผลิต แต่การสร้าง ผลลัพธ์และผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของเกษตรกรกลับพบว่ามีน้อย

✓ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มที่ทำจากข้าว

✓ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อาหารและเวชภัณฑ์

ขอบคุณ